

**ESTADO DE ISRAEL
MISSÃO ECONOMICA NO BRASIL**

**מדינת ישראל
הנספחות הכלכלית בברזיל**

ברזיל – סקירה כלכלית
עודכן: נובמבר 2011

גיאוגרפיה ודמוגרפיה

הרפובליקה של ברזיל היא המדינה החמישית בגודלה בעולם, כ- 8.5 מיליון קמ"ר והיא המדינה הגדולה באמריקה הלטינית.

אוכלוסייתה מונה כ-195 מיליון איש, עם קצב גידול שנתי של 1.1%.

כ- 50% מתושבי ברזיל מוצאם אירופאי, כ- 40% מולאטים, וכ- 10% אפריקנים.

הדתות העיקריות בברזיל הן: נוצרית קתולית, נוצרית אבנגליסטית, ומיעוט של מוסלמים, יהודים ובני דת הקונדומבלה (דת אפריקאית, לא רשמית). השפה הרשמית היא פורטוגזית.

ברזיל מכסה כמחצית מיבשת דרום אמריקה וגובלת כמעט בכל מדינה ביבשת פרט לציילה ולאקוודור. ברזיל גובלת בבוליביה, ארגנטינה, אורוגוואי, פרגוואי, קולומביה, וונצואלה, אקוודור, גוויאנה, סורינאם וגוויאנה הצרפתית.

רוב שטחה של ברזיל אינו מיושב, אבל מספר אזורים שבהם הייתה צפיפות האוכלוסין נמוכה ביותר, כגון האמזונס, מיושבים כעת ומבוראים במהירות רבה.

את ברזיל ניתן לחלק לארבעה אזורים גיאוגרפיים עיקריים: קו החוף הארוך והצר לאורך האוקיינוס האטלנטי ובו רכסי הרים בין ריו גראנדה דו סול (Rio Grande do Sul) לבין באהיה (Bahia), הרמה המרכזית, פלאנאלטו ברזיליירו (Planalto Brasileiro), המשתרעת כמעט על כל פנים הארץ מדרום לאגן האמזונס, אגן פרגוואי בדרום המדינה ואגן האמזונס.

**ESTADO DE ISRAEL
MISSÃO ECONOMICA NO BRASIL**

**מדינת ישראל
הנספחות הכלכלית בברזיל**

שמה המלא של ברזיל הוא "הרפובליקה הפדראלית של ברזיל" ובירתה ברזיליה.
המדינה מורכבת מ- 26 מדינות ואזור פדראלי של ברזיליה (הבירה).

להלן המדינות העיקריות:

המדינה	עיר הבירה	אוכלוסיה (מיליונים)
סאו פאולו	סאו פאולו	43
מינס ז'ראיס	בלו אוריזונטה	19.9
ריו דה ז'נירו	ריו דה ז'נירו	15.8
באהיה	סלודור	14.5
ריו גרנדה דו סול	פורטו אלגרה	10.8
פרנה	קוריטיבה	10.5
פרנמבוקו	רסיפי	8.4
סארה	פורטלזה	8.7
פרה	בלם	7.3

Source: IBGE – Brazilian Institute of Geography and Statistics

בברזיל משטר דמוקרטי נשיאותי עם שני בתי נבחרים.
הנשיא נבחר כל 4 שנים, ובבחירות האחרונות שהתקיימו באוקטובר 2010, נבחרה לתפקיד אישה, לראשונה בהיסטוריה של ברזיל, Dilma Rousseff, ממפלגת השמאל PT, הנחשבת כיורשתו של הנשיא הנעדר Luiz Inacio da Silva, הלא הוא לולה. הממשלה החדשה החלה כהונתה בינואר 2011.

	אישים מרכזיים בממשל הנוכחי:
Dilma Rousseff	נשיא
Guido Mantega	שר האוצר
Fernando Pimentel	שר התעשייה, המסחר והפיתוח
Antonio Patriota	שר החוץ
Sérgio Côrtes	שר הבריאות
Aloizio Mercadante	שר המדע והטכנולוגיה
Alexandre Tombini	נגיד הבנק המרכזי
Ronaldo Mota Sardenberg	נשיא רשות התקשורת ANATEL
Jeraldo Alckmin	מושל סאו פאולו
Sérgio Cabral	מושל ריו דה ז'נירו
Makhtai Diop	נציג ה-WB בברזיל
Robson de Andrade	נשיא התאחדות התעשיינים הכללית CNI
	נשיא התאחדות התעשיינים של סאו פאולו FIESP
	ונשיא מרכז העסקים של סאו פאולו CIESP
Paulo Skaf	

נתונים כלכליים

2007	2008	2009	2010	2011	שנה / אינדיקטור
1,363	1,652	1,594	2,029	2,354	GDP מיליארדי \$
6.1%	5.2%	-0.7%	7.5%	4.3%	% גידול (ריאלי)
7,281	8,715	8,327	10,500	12,080	GDP לנפש (\$)
4.5%	5.9%	4.3%	5.9%	5.7%	אינפלציה
9.3%	7.9%	8.1%	6.7%	5.9%	אבטלה
10.7%	13.75%	8.75%	10.75%	11.25%	רביית טווח קצר לשנה (סוף תקופה)
1.95	1.83	1.77	1.71	1.75 - 11/10	שער חליפין מול הדולר (ממוצע)
160.6	198	153	201	240	יצוא מיליארדי \$
120.6	173.11	128	181	226	יבוא מיליארדי \$

GDP composition by sector

Agriculture: 5.5% industry: 28.7% services: 65.8%

Labor force

104.9 million

Labor force by occupation

agriculture 20%, industry 14%, services 66%

Main Industries

motor vehicles and parts, textiles, shoes, chemicals, cement, lumber, iron ore, tin, steel, aircraft, other machinery and equipment

Main Agriculture products

soybeans, beef, coffee, wheat, rice, corn, sugarcane, cocoa, citrus

Currency

Real (BRL)

SOURCE: <http://www.odci.gov/cia/publications/factbook/geos/br.html#Econ>

כלכלת ברזיל

כלכלת ברזיל היא הכלכלה השמינית בגודלה בעולם (שביעית במונחי כח קניה) והיא גדולה, בין השאר, מכלכלות הודו, רוסיה וקוריאה הדרומית. כלכלתה היא הגדולה והחזקה מבין מדינות דרום אמריקה ונוכחותה מורגשת יותר ויותר גם בכלכלות העולם.

השנים 1994 עד 2008

המדיניות הכלכלית של ברזיל בין השנים 1994 עד סוף 1998 גרמה לשימור שער החליפין "כעוגן" עיקרי לתוכנית הייצוב ("יתוכנית הריאלי") ובמקביל הביאה הקלות במדיניות המוניטארית כדי לנסות ולעורר צמיחה. ההקלות התבטאו בהסרת מגבלות על אשראי וניסיון להפחתת שערי ריבית הפריים שירדו מ- 4% לחודש ל- 1.7% (ב- 1998 עלו זמנית שוב ל- 3% לחודש, כ- 35% לשנה).

בשנת 1999 הביא משבר כלכלי לפיחות של כ-100% מערכו של הריאל והדולר עלה מ-1.1 ריאל לדולר ל-2.2 ריאל לדולר. יחד עם זאת, המשק הברזילאי יצא מהר מאוד מהמשבר, ובשנת 2000 התייצב שער החליפין לאורך זמן על 1.8 ריאל לדולר כאשר לקראת סוף 2000 טיפס חזרה לרמת 2 ריאל לדולר.

בין השנים 2001-3 עברה ברזיל סדרה של משברים פנימיים ובינ"ל. במהלך 2001 עלה השער עד לרמה של כמעט 2.8 ריאל לדולר, בעיקר עקב ההשפעה הראשונית של משבר האנרגיה, המשבר העולמי והמשבר בארגנטינה. כתוצאה מכך עברה כלכלת ברזיל מיתון, ושיעור הצמיחה הממוצע היה כ- 1.1% בלבד לשנה. לאחר התפוגגות ההלם הראשוני, חזר אמון המשקיעים לברזיל ואיתו ירד שער הריאל לרמה של כ-2.45 ריאל לדולר. כלכלת ברזיל הצליחה לספוג את המשברים הלו בלי להתמוטט הודות לתכנית הייצוב הכלכלי שהנהיג מנהיג ברזיל אז, הנשיא Cardoso. שלושת המרכיבים של התכנית הכלכלית הם שער חליפין צף, משטר אינפלציוני מרסן ומדיניות פיסקאלית הדוקה, אלו חוזקו על ידי סדרה של תכניות קרן המטבע העולמית.

לקראת סוף 2002 חוותה ברזיל משבר פיננסי נוסף שנבע מאי וודאות לגבי תוצאות הבחירות לנשיאות, ומצפי לבחירת מועמד השמאל Lula. מדד הסיכון של ברזיל טיפס לרמות גבוהות, והריאל ירד בערכו בצורה חדה ל- 4 ריאל לדולר.

לאחר הבחירות הרכיב הנשיא החדש ממשל מאוזן יחסית ומקצועי, ואותת בכך למשקיעים ולגופים הפיננסיים כי מצבה של ברזיל יציב. בשנת 2003 התאוששה כלכלת ברזיל, הפיחות שהחל בסוף שנת 2002 ונמשך עד לרבעון הראשון של 2003, גרם לתעשיות רבות לחברות ברזילאיות רבות לגלות את הייצוא וייקר את הייבוא, כאשר גם לאחר הייסוף בשער הריאל, היצואנים החדשים והותיקים כבר היו ערוכים טוב יותר להמשך הייצוא. כתוצאה מכך הציגה כלכלת ברזיל עודף מרשים בסחר ולראשונה מאז 1992 היה המאזן המסחרי שלה חיובי.

אמנם המדיניות הכלכלית של ברזיל הוכיחה את עצמה, אולם עדיין נותרו מספר נקודות בעייתיות ורגישות בכלכלתה, המשמעותית מכולן היא החוב הלאומי החיצוני. בעוד שאת החוב הפנימי הצליחה ברזיל בין השנים 1994 ל- 2003 לרסן ולייצב, החוב החיצוני שלה (פרטי וציבורי), נותר גדול יחסית לסך הייצוא שהינו עדיין צנוע בהשוואה לפוטנציאל שלה (אך גדל בהתמדה). ברזיל עדיין הוגדרה כבעלת חוב חיצוני כבד כ- 215 מיליארד דולר, כמעט פי 3 מהיקף הייצוא שלה אז וכ- 54% מהתמ"ג באותם שנים. חובה נפרס כבר מספר פעמים ב"מועדון פריס" ו"מועדון לונדון". רוב החוב נוצר בזמנו עקב עליית מחירי הנפט (ב- 1973) וריבית גבוהה מאד מאותה תקופה על הלוואות שלקחה הממשלה. רוב החוב הוא לטווח בינוני-ארוך כ (90%).

ESTADO DE ISRAEL
MISSÃO ECONOMICA NO BRASIL

מדינת ישראל
הנספחות הכלכלית בברזיל

על מנת להצליח בטווח הארוך, ליצור שינוי מבני יסודי במשק הברזילאי, ולשמור על צמיחה כלכלית לאורך זמן, צמיחה שתאפשר יצירה של מקומות תעסוקה ותסייע בצמצום החוב הלאומי שלה, היה על מקבלי ההחלטות בממשל הברזילאי להמשיך בסדרה של רפורמות כלכליות וביניהן המשך תהליכי חשיפה ליבוא, המשך תהליכי הפרטה, עידוד השקעות זרות, ביצוע השקעות מאסיביות, הפחתת עלויות עבודה (ע"י שינוי בחקיקה), עידוד הפריון, ביצוע רפורמות במסים, הגמשת שוק העבודה, והפחתת הגירעון בתקציב הממשלה והמדינות השונות. השינוי המבני המתחולל בתעשייה הברזילאית כתוצאה מהחשיפה ליבוא, יישום הסכם המרקוסול ותהליכי ההפרטה מאופיין גם בריבוי מיזוגים ורכישות, חלקם על ידי חברות ברזילאיות וחלקם על ידי Joint Ventures עם חברות זרות והוא מתרחש בעיקר בתעשיות הבאות: תעשיית המזון, פטרוכימיה, חשמל, פלדה, מכרות, רכבות, תקשורת, בנקאות ועוד.

תהליך ההפרטה המואץ בברזיל התבטא בהפרטת חברות בתחומי התקשורת, מכרות, פטרוכימיה, פלדה, חשמל, רכבות וכבישים, בנקים ועוד. בתחום התקשורת הופרטה Telebras כולה בכ- 20 מיליארד דולר והוענקו זיכיונות לטלפון סלולארי (בסאו פאולו בלבד בעלות של 2.5 מיליארד דולר). בתחום האנרגיה הופרטה חברת החשמל של ריו - Light - ב- 2.2 מיליארד דולר. בתחום הרכבות הופרט החלק המזרחי והדרום מזרחי של מערכת הרכבות הממשלתית בכ- 2 מיליארד דולר, בתחום הכרייה הופרטה ב- 1997 חברת CVRD בכ- 3.5 מיליארד דולר ועוד. סה"כ הופרטו בין השנים 1990 ל- 1999 כ- 80 חברות בסכום כולל של כ- 70 מיליארד דולר, רובן חברות ממשלתיות וחלקן חברות של המדינות השונות. בין הקונים/משקיעים היו הרוב משקיעים זרים וחברות מקומיות, וכן בנקים, קרנות פנסיה ויחידים. רוב ההפרטות נעשו במכרז פומבי והשאר באמצעות גיוס בבורסה ומכירה לעובדי החברות. שנת 2006 בדומה ל- 2005, אופיינה בשיעור צמיחה נמוך של הכלכלה הברזילאית, בעיקר בהשוואה לכלכלות מתפתחות אחרות בעולם כסין והודו.

אמנם במהלך 2006 הובילה ממשלת ברזיל מהלך של הורדה איטית של הריבית הריאלית במשק, אך עדיין הריבית נחשבת לגבוהה יחסית לעולם, כ- 11.5%. לאחר עלייה של כ- 5% ב-GDP בשנת 2004, הכלכלה הברזילאית בשנים 2005 ו-2006 איכזבה ורשמה צמיחה נמוכה בשיעור של 2.3% ו- 2.8% בהתאמה. הסיבות לכך נבעו בין השאר מהיסטוריה של חובות חיצוניים גבוהים, ומן העובדה שלמרות השינויים בשנים האחרונות במבנה ההוצאות הציבוריות, במבנה מערכות המיסוי והביטוח הסוציאלי, הרפורמות נותרו חלקיות ולא תמיד הושלמו.

בשעה שהעולם כולו עבר שינויים מרחיקי לכת, המשטר וצורת השלטון בברזיל כמעט ולא השתנו. אלו משפיעים על המציאות הנוכחית של ברזיל, מציאות שעדיין מהוססת לגבי קצב השינויים הנדרש לשם התאמתה של ברזיל לקורה בעולם היום. המציאות בברזיל מראה על נכונות לשינויים מבניים אך בקצב איטי מאד בשל מורכבות המשק. המבנה המאוד מורכב והלא מתקדם של מערכות המיסוי והביטוח הסוציאלי הינם דוגמאות לכך.

עם זאת, השגשוג הגלובלי בשנים 2007 ומחצית 2008 התבטא, בין השאר, בזרם אדיר של השקעות זרות בברזיל, ובעלייה משמעותית בייצוא התבואות ומוצרי היסוד לאור "משבר המזון". התוצאה הייתה צמיחה מרשימה של מעל ל- 5% לשנה בשנים 2007 ו-2008.

תופעה בולטת בכלכלה הברזילאית שהחלה בשנת 2005 ונמשכה בעוצמה גם בשנים 2006-2008 הייתה ההתחזקות הממשית בערכו של המטבע המקומי לעומת הדולר.

שער החליפין של הריאל מול הדולר בראשית 2005 היה 2.69 ריאל לדולר, בסוף 2005. בתחילת 2006, ירד ערכו של הדולר לכ- 2.2 ריאל לדולר, ובסוף 2007 עמד השער על 1.7 ריאל לדולר. גם התערבויות חוזרות ונשנות של הבנק

המרכזי של ברזיל לא הצליחו לעצור את התחזקות הריאל מול הדולר. התחזקות המטבע המקומי נבעה מזרם גובר והולך של דולרים למדינה כתוצאה ישירה של העודף במאזן הסחר של ברזיל מול העולם ושערי ריבית מהגבוהים בעולם, שמשכו הון חיצוני והשקעות לברזיל. הריאל הגיע לשיאו, ערב המשבר הפיננסי הגלובלי, ורשם שער של 1.56 ריאל לדולר באוגוסט 2008.

תופעה בולטת נוספת בכלכלה הברזילאית בשנים הללו היא הגידול המתמשך ביצוא מברזיל לעולם. גם בשנים 2007-2008 המשיכה ברזיל את המגמה של שמירה על עודף במאזן הסחר שלה, למרות ההתחזקות הממשית בערכו של הריאל לעומת הדולר. סך היצוא של ברזיל עומד בסוף 2008 על כ- 198 מיליארד דולר, גידול של כ- 26% לעומת השנה הקודמת. היבוא לברזיל עלה בשנת 2008 ל- 173 מיליארד דולר, גידול של כ- 42%. העודף בסחר של ברזיל מול העולם עומד בסוף שנת 2008 על כ- 25 מיליארד דולר.

השפעות המשבר הכלכלי הגלובלי בברזיל 2008-2009

כצפוי, וכפי שחזו כאן רבים, לא פסח המשבר הכלכלי העולמי גם על ברזיל. עם קריסתו של "להמן ברת'רס" הצהיר הנשיא הברזילאי לולה כי המשבר אינו נוגע לברזיל והפנה את העיתונאים בזלזול לנשיא בוש. הצהרותיו הפכו לבדיחה זמן קצר לאחר מכן כאשר בורסת סאו פאולו הצטרפה לשאר בורסות העולם ואיבדה במשך מספר ימים למעלה מ-30% מערכה.

עם זאת בסיכומו של המשבר, ניתן לומר כי ברזיל סבלה פחות מהשפעות ישירות של המשבר הפיננסי במובן של קשיי נזילות בבנקים, או מערכות פיננסיות על סף קריסה (בעיקר בשל הרגולציה הכבדה הנהוגה כאן לגבי המערכת הבנקאית), אך השפעותיו העקיפות של המשבר היו משמעותיות ביותר, ונבעו בראש ובראשונה מהישענותה של הכלכלה הברזילאית על זרם בלתי פוסק של השקעות זרות בשנים האחרונות. משנדרשו המשקיעים הזרים לכסף נזיל על מנת להתמודד עם המשבר בארצותיהם, הם משכו את כספם חזרה בקצב מואץ. התוצאה הייתה ירידות חדות בבורסה, ופיחות מהיר של הריאל, שאיבד, בשיא המשבר, כמעט 50% מערכו תוך פחות מחודשיים. עם זאת בחודשים שאח"כ ניכרה התאוששות משמעותית הן של הבורסה והן של המטבע המקומי, שחזר במהירות לרמתו טרם המשבר עם חידוש זרם ההשקעות במדינה.

לחץ כבד של קהילת העסקים כאן והעיתונות הכלכלית, אשר קראו לממשלה להפסיק לטמון ראשה בחול, הוביל לסדרה של צעדים כלכליים מהירים אשר בוצעו ע"י משרד האוצר והבנק המרכזי בברזיל. בין החשובים שבהם ניתן למנות:

הקצאת כמיליארד וחצי דולר בסיוע ליצואנים הברזילאים אשר נפגעו מן ההאטה העולמית בארה"ב, באירופה ובסין. בין השאר, נועד הכסף להקצאת קווי אשראי ליצואנים בשל משבר האשראי בבנקים. הקצאת קווי אשראי נוספים של הבנק המרכזי לבנקים הקטנים, ופרישת רשת בטחון מסוימת לבנקים אשר עלולים להיקלע למשבר פיננסי. עם זאת, יש לציין שוב כי רב הבנקים הגדולים במדינה לא נפגעו במידה שעלולה לסכן אותם ולא נזקקו לסיוע (למעט בנק ספרא, אשר קיבל סיוע בשלב מוקדם, טרם החרפת המשבר בשווקים, וסיוע נוסף לאחריו).

הקצאת סיוע לתעשיית הרכב – התעשייה המובילה בברזיל, על מנת למנוע פגיעה שתוביל לפיטורים המוניים. התערבות בשוק המט"ח – הבנק המרכזי התערב כמעט באופן יומיומי במסחר במט"ח ומכר דולרים בסכומים גבוהים ע"מ למתן את היחלשות הריאל. הצלחתו הייתה חלקית מאוד. צעדים רגולטורים נוספים, אשר הבטיחו את יציבות המערכת הבנקאית תוך הידוק הפיקוח.

ניתן לומר כי המשבר היכה בברזיל, אך במידה מתונה בהרבה מזו שחשו רוב כלכלות העולם: הורגשה כמובן ירידה מסוימת בפעילות העסקית, עקב ירידה בייצוא הסחורות, ירידה בקצב ההשקעות הזרות, משבר האשראי העולמי התקף גם לגבי האשראי שמעניקים הבנקים המקומיים, וההמתנה להתבהרות התמונה, בעיקר בתחום סחר החוץ (התנודתיות האדירה שנרשמה כאן בשער המטבע ובבורסה יצרה תחושה קשה של אי-ודאות). עם זאת, על אף העובדה שמבחינה פורמלית נמצאה ברזיל במיתון, זה הגיע לסיומו די מהר: הכלכלה החלה לצמוח מחדש, גם אם בשיעור מתון (צמיחה קרובה לאפס ב-2009), לא נרשמו גלי פיטורים המוניים נוספים, האינפלציה המשיכה סביב 4%, ואפילו הריבית נותרה גבוהה, עובדה המעוררת מחדש זרם של השקעות זרות למדינה (בעקבות לחץ של הממשלה והסקטור העסקי הוריד הבנק המרכזי את הריבית ב-5%, עד ל-8.75% בסוף 2009).

"ריבאונד" של 2010 ואי-הוודאות של 2011

שנת 2010 הייתה ללא ספק ריבאונד מהדהד של הכלכלה הברזילאית: צמיחה ושגשוג כמותם לא ראתה המדינה שנים, אולי מעולם. יש שיאמרו שזהו המזל המפורסם של לולה, שדווקא בשנה בה היה צריך להכתיר את יורשו, או ליתר דיוק, יורשתו, הכלכלה הברזילאית עשתה כל שביכולתה כדי "לסייע" לו. אחרים יטענו שהדרך בה ניהלה ממשלת לולה את המשבר, היא שהביאה לתוצאות כ"כ מרשימות. אך הרוב יסכימו שעלייתה של הכלכלה הברזילאית נסמכת בעיקר על חולשת הכלכלות במערב, על התחזקות הכלכלה הסינית, שוק הייצוא הגדול של ברזיל, ועל הצריכה המקומית הנשענת על קווי אשראי עצומים של ה-BNDES (הבנק הממשלתי לפיתוח) ועל הסובסידיות לאוכלוסיות החלשות. מדיניות זו היא גם מושא לביקורת של כלכלנים ופוליטיקאים רבים, אשר מפנים כלפי הממשלה האשמות על מחירם של הסובסידיות והאשראי: חוב חיצוני ופנימי הולך ותופת, והעדר השקעה מספקת בתשתיות.

קצב הצמיחה של הכלכלה הברזילאית הואט במהלך הרבעון האחרון של 2010 לשיעור גידול הנמוך ביותר באותה השנה. ההאטה בגידול נבעה בעיקר מרצף העלאות הריבית של הריאל שגרמו לירידה בביקושים המקומיים. מגמה שלילית התקבלה גם בייצור התעשייתי שירד ב-0.3% עקב התחזקות המטבע המקומי בתקופה האחרונה. הודות לגידול של 1% בסקטור השירותים הסתכמה הצמיחה ברבעון הרביעי בגידול של 5%, זאת לעומת גידול של 6.7% שנרשמה ברבעון הקודם. במהלך המחצית השנייה של 2010 נרשמה מגמת האטה בגידול בתוצר שהסתכם בכ-6.1%, זאת לעומת גידול של 9.2% במחצית הראשונה של השנה.

מגמת ההאטה בגידול נמשכה גם אל תוך שנת 2011, והצמיחה הסתכמה ב-4.1%, זאת לעומת צמיחה של 9.3% שהתקבלה הרבעון המקביל של 2010. יחד עם זאת שיעורי הצמיחה עדיין גבוהים והצמיחה הכוללת ב-2011 צפויה להסתכם ב-4.3%. גידול עקבי בהוצאות הממשלה צפוי לדחוף את הצמיחה בשנים שלאחר מכן לגידול שנתי של ממוצע של 4.7%. ע"פ התחזיות, בין השנים 2012-2014, תצמח הכלכלה בשיעור ריאלי ממוצע של 4.7% בשנה – בדומה לשיעורי הצמיחה הממוצעים שהתקבלו בשנים 2005-2008. התוצר לנפש במחירים שוטפים עמד בשנת 2010 על כ-10,500 דולר ובמונחי כוח קנייה על 11,200 דולר. נכון להיום מדורגת ברזיל במקום 104 בעולם מבחינת התוצר לנפש במונחי כוח קנייה לפני סין (מקום 127 בעולם) והודו (מקום 164 בעולם). התוצר לנפש בברזיל נמוך אומנם מזה שבצילה ובמקסיקו אך גבוה מזה שבסין ויותר מפי 3 מזה שבהודו.

ESTADO DE ISRAEL
MISSÃO ECONOMICA NO BRASIL

מדינת ישראל
הנספחות הכלכלית בברזיל

החוב החיצוני של ברזיל הסתכם בשנת 2010 בכ-350 מיליארד דולר, גידול של קרוב ל-30%. עד שנת 2014 צפוי החוב החיצוני לצמוח לשיעור של כ-540 מיליארד דולר, כמעט כפול מהיקפו בשנת 2009, בהתאם לכך הסתכם היחס חוב/תוצר ב-17% והוא צפוי לגדול עד ל-20% מהתוצר ב-2014.

הצמיחה הכלכלית האדירה שחוותה ברזיל בעזור האחרון התבטאה בין היתר גם בגידול חד בהיקף ההשקעות הזרות שזינקו בהיקפים גבוהים. בין השנים 2004-2010 גדלו ההשקעות הזרות בשיעור שנתי ממוצע של כ-35%, זאת חרף ירידה חדה של 42% שהתקבלה בשנת 2009. עם ההתאוששות הכלכלית בעולם נרשמה בשנה 2010 גם התאוששות בזרם ההשקעות הזרות. בשנה זו זינק היקף ההשקעות הזרות במדינה בשיעור של 87% להיקף של 48.5 מיליארד דולר, גידול של 87% בהשוואה לשנה שעברה וגידול של 8% בהשוואה לשנת השיא ב-2008. מתחילת 2011 עלה שערן של הריאל הברזילאי בשיעור של למעלה מ-8% בהשוואה לדולר. גל עליות המחירים והזינוק בצפייות האינפלציונית בברזיל מחזקים את ההערכות כי הריאל יוסיף להתחזק גם בעתיד, במיוחד לאור הפערים בין סביבת הריביות בעולם לבין הריבית הקיימת בברזיל, אשר נחשבת לאחת הגבוהות ביותר בעולם כיום. בדומה למצב בישראל, לאור הריביות האפסיות השוררות בשוקי המערב, מושכים פערי הריביות הגבוהים משקיעים ספקולטיביים זרים להשקיע במטבע המקומי וזאת חרף התערבותו של הבנק המרכזי במסחר במט"ח, שהטיל לאחרונה מס על השקעות זרים בשוק המט"ח.

גם הגידול הצפוי בזרימת ההון אל המדינה, הגידול בהיקף ההשקעות הזרות, היקפי החוב הסבירים והמשך צמיחת הכלכלה – יוסיפו ללחוץ את המטבע כלפי מעלה. גורם מהותי נוסף שצפוי לחזק משמעותית את המטבע המקומי הוא ההתחלה המתוכננת של הפקת הנפט במאגרי הענק שהתגלו לאחרונה. עד מחצית שנת 2011 האופטימיות חגגה: ברזיל רשמה ב-2010 כ-7% צמיחה, אבטלה של פחות מ-7%, אינפלציה מרוסנת סביב 6%, השקעות זרות ישירות של למעלה מ-40 מיליארד דולר, גידול בייצור התעשייתי, בייצוא ובצריכה המקומית, ומטבע חזק, אפילו חזק מדי. אולם בחודשים האחרונים החל מתגנב החשש אצל רבים כי המשבר המתפשט באירופה ישפיע גם על הכלכלה הברזילאית. מספר תגובות של פאניקה נרשמו בשבועות האחרונים וכללו ירידות חדות בבורסה ופיחות שער החליפין. עם זאת, בשלב זה המצב נרגע מעט, וברזיל, כמו שאר העולם, ממתינה להתפתחויות.

הנשיאה החדשה, אשר בחרה להשאיר את שר האוצר בממשלת לולה, אך להחליף את נגיד הבנק השמרני, שמה לה למטרה להוריד את הריבית הגבוהה במשק הברזילאי, תוך שמירה על אינפלציה סבירה, אך התהליך איטי משקיו הרבים (הריבית בנובמבר 2011 עומדת על 11.5% והיא עדיין הגבוהה בעולם). היא הכריזה גם כי בכוונתה לשמור על ריסון תקציבי וביצעה קיצוץ רוחבי של 30 מיליארד ריאל בתקציבי המשרדים. השאלה הנשאלת היא האם תשכיל (ויהיה לה הכח הפוליטי) לרסן את ההוצאה הציבורית ולהסיט משאבים לתשתיות? לדעת מומחים, מדובר בצעדים חיוניים ע"מ שהצמיחה בברזיל תהא אכן ברת-קיימא, ותוביל את ברזיל בבטחה אל עבר המונדיאל ב-2014 ואולימפיאדת ריו ב-2016.

סחר החוץ ומדיניות סחר

הרכב הסחר של ברזיל עבר שינויים מרחיקי לכת במהלך שנות ה-90 לעומת שנות ה-80. עד לשנות ה-90 סחרה ברזיל בעיקר במוצרים בסיסיים במתכונתם הגולמית הלא מעובדת כמחצבי ברזל, סויה, קפה, טבק, סוכר, עופות, בשר וכו' שהיוו כ- 42% מהיצוא שלה בשנות ה-80. בשנות ה-90 המוצרים הבסיסיים היוו רק כ- 25% מהיצוא של ברזיל, ואת מקומם תפסו סחורות תעשייתיות מעובדות כגון כלי רכב, מנועים וגנראטורים, מוצרי נייר, ריהוט, תרכיזי הדר (מיץ תפוזים), סיגריות, כימיקלים, מוצרי טקסטיל, הנעלה ועוד. אלו היוו כ- 57% מהיצוא של ברזיל לעולם בשנות ה-90.

פתיחתה של ברזיל לסחר בינ"ל הובילה לתהליך של רציונליזציה בתעשייה הברזילאית, תהליך שגרם לגידול משמעותי בפרודוקטיביות ולהפיכת התעשייה הברזילאית ליותר תחרותית בשווקים העולמיים. במהלך שנות ה-90 עברה התעשייה הברזילאית תהליכים של התמקצעות ושימוש גובר בטכנולוגיות מתקדמות. כתוצאה מכך התפתח מאד היצוא הברזילאי לשוקי העולם: סין החלה רוכשת חומרי גלם בכמויות גדולות, מדינות האיחוד האירופי הגדילו את כמויות המוצרים הבסיסיים (כמו סויה) שרכשו מברזיל. יעד היצוא הגדול ביותר של ברזיל במוצרי הנעלה הוא ארה"ב, יצוא המתחרה יפה עם מדינות אסיה (כסין). גם מדינות מזרח אירופה לשעבר הפכו להיות שווקים משמעותיים לסחורות ברזילאיות כשמן סויה, סוכר, עור ופרווה, מיצי פירות וסחורות מעובדות חלקית כברזל ופלדה. למדינות המרקוסול ברזיל מוכרת בעיקר כלי רכב, חלקים לרכב ומנועים.

מדיניות סחר החוץ של ברזיל מכוונת לחשיפה מבוקרת לייבוא מצד אחד ועידוד היצוא מצד שני. החשיפה המבוקרת מתבצעת הן על ידי הרחבת מערכת הסכמי הסחר החופשיים של המרקוסול (בתוספת להסכמים הקיימים עם ארגנטינה, אורוגוואי, פרגוואי, צ'ילה ובוליביה) והן ע"י הורדת רמת המכסים הממוצעים במעטפת החיצונית של המרקוסול. בנוסף, מתקיים תהליך של הקלות במתן רישיונות יבוא (רובם כבר ניתנים אוטומאטית), מופחתות הגבלות לא מכסיות וכו'. יחד עם זאת, מדיניות החשיפה אינה יציבה ומשתנה במהירות כאשר יש איום על יציבות שער החליפין או סיכון תעשיות מסורתיות מסוימות. עידוד היצוא מתבצע ע"י העמדת אשראי נוח יותר ליצואנים (סבסוד ריבית), שירותי ביטוח סיכונים ליצואנים וכן על ידי תמריצים להשקעות מוטות יצוא ותמיכה בחברות מייצאות קטנות ובינוניות (בדרך כלל על ידי הקצאות שטח במחיר נמוך להקמת מפעלים ופטור ממסים שונים).

היקף הסחר בסחורות הכולל של ברזיל רשם בשנת 2010 גידול משמעותי לעומת שנת המשבר 2009, כחלק ממגמת ההתאוששות של הכלכלה העולמית והגידול בנפח המסחר העולמי. סה"כ גדל היקף הסחר של ברזיל ב-2010 בשיעור של למעלה מ-50% לעומת השנה הקודמת והוא הסתכם ב-384 מיליארד דולר. בשנת 2009, בעקבות המשבר העולמי והירידה החדה בהיקפי הסחר הגלובליים, הצטמצם היקף הסחר של ברזיל לזה שהתקבל שנתיים קודם לכן, בשנת 2007. סך הכל בסיכול חצי העשור האחרון הוכפל היקף הסחר בסחורות של ברזיל, שעמד בשנת 2005 על כ-190 מיליארד דולר.

**ESTADO DE ISRAEL
MISSÃO ECONOMICA NO BRASIL**

**מדינת ישראל
הנספחות הכלכלית בברזיל**

בשנה הנוכחית נמשך הגידול בהיקפי הסחר בסחורות, אולם בשיעורים מתונים יותר מאלו שהתקבלו בשנים האחרונות. בהתאם לכך צפוי היקף הסחר בשנת 2011 לרשום גידול של כ-20% ולהסכם ב-465 מיליארד דולר. בשנים שלאחר מכן, צפויה להמשיך מגמת ההתמתנות בסחר בסחורות של ברזיל עם גידול שנתי של 13% בין השנים 2012-2014.

לאחר גידול עקבי של העודף המסחרי במאזן הסחורות של ברזיל, בשנים האחרונות התהפכה המגמה ואנו עדים להתכווצות בעודף. בשנת 2006 הסתכם מאזן הסחורות בעודף שיא של כ-47 מיליארד דולר, אך מאז נרשם קיטון של 56% בעודף המסחרי שהסתכם בשנת 2010 בכ-20 מיליארד דולר. התגברות הביקושים הפנימיים והמשך ההתחזקות של הריאל, צפויים להביא לגידול חד יותר של היבוא ולצמצום נוסף של העודף המסחרי. כך למשל, בשנה הבאה צפוי העודף המסחרי להתכווץ בשיעור נוסף של כ-30% עד לכ-14 מיליארד דולר, כשעד שנת 2013 צפוי המאזן המסחרי לעמוד על עודף של כ-2 מיליארד דולר בלבד.

הצמיחה החזקה של ברזיל בשנים האחרונות באה לידי ביטוי בין השאר גם בגידול המואץ של יצוא הסחורות. בשנת 2010 הגיע יצוא הסחורות הכולל של ברזיל לשיא של כ-202 מיליארד דולר, עלייה של 32% בהשוואה לשנה הקודמת. שנת 2009 התאפיינה בירידה חדה של 23% היצוא הסחורות שהסתכם בכ-153 מיליארד דולר, הנמוך ביותר מאז 2006.

בשנים הקרובות צפויה התמתנות בשיעורי הגידול של היקפי יצוא הסחורות כשבשנים 2011 ו-2012 צפוי היצוא לגדול בשיעור של 19% ו-8% בהתאמה. בהמשך צפויה התאוששות וחזרה לגידול בהיקפים: בשנים 2013 ו-2014 צפוי יצוא הסחורות לצמוח בשיעור של 13% ו-15% בהתאמה.

שנתפות הסחר העיקריות של ברזיל בשנת 2010 :

יצוא - סין, ארה"ב, ארגנטינה, הולנד, גרמניה
יבוא - ארה"ב, סין, ארגנטינה, גרמניה, ד. קוריאה

להלן אחוז היצוא והיבוא מסך היצוא והיבוא בין ברזיל ושנתפות הסחר העיקריות שלה בשנת 2010 :

שנתפות סחר - יצוא	אחוז מסך היצוא מברזיל	שנתפות סחר - יבוא	אחוז מסך היבוא לברזיל
1. סין	15.2	2. ארה"ב	14.8
2. ארה"ב	9.5	3. סין	14
3. ארגנטינה	9.1	4. גרמניה	6.9
4. הולנד	5	5. ד. קוריאה	4.6

הרכב היצוא והיבוא של ברזיל במיליארדי דולר בשנת 2010 (ענפים עיקריים):¹

ענף	היקף היצוא במיליארדי \$	אחוז מסך היצוא של ברזיל	ענף	היקף היבוא במיליארדי \$	אחוז מסך היבוא של ברזיל
מצרים מינרליים	50.5	25%	מכונות וציוד חשמלי	50.96	28%
מזון, משקאות וטבק	26.26	13%	מוצרים מינרליים	32.76	18%
מוצרי צמחים	20.2	10%	כימיקלים	27.3	15%
כלי רכב, טיס ושט	18.18	9%	כלי רכב, שיט וטיס	21.84	12%
מכונות וציוד חשמלי	16.16	8%	מתכות פשוטות	12.74	7%
מתכות פשוטות	14.14	7%	פלסטיק וגומי	10.92	6%
בע"ח, מוצרים מבע"ח	14.14	7%	מכשירים וכלים אופטיים	5.46	3%
כימיקלים	10.1	5%	טקסטיל	5.46	3%
פולפה מעץ, נייר וקרטון	6.06	3%	מוצרי צמחים	3.64	2%
פלסטיק וגומי	6.06	3%	אחר	10.92	6%
אחר	20.2	10%			

¹ מקור: <http://comtrade.un.org/db/dqBasicQueryResults.aspx?cc=?&px=H3&r=76&y=2010&p=0&rg=1,2&so=13>

סקירת הסחר ישראל – ברזיל

ברזיל ממוקמת במקום ה-19 בדירוג שותפות הסחר של ישראל. כמו כן, היא ממוקמת במקום ה-14 בקרב יעדי היצוא המרכזיים ובמקום ה-28 בקרב מקורות היבוא המרכזיים של ישראל בשנת 2010.

על התפתחות הסחר בין ישראל וברזיל בשנים האחרונות ניתן ללמוד מן הטבלה שלהלן (במיליוני דולרים):

% שינוי 2009- 2010	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	סחר ישראל - ברזיל
+49%	989	663	1200	676	474	469	488	364.1	יצוא (מיליוני \$)
+18.5%	320	270	360	356	272	262	213	127.8	יבוא (מיליוני \$)
+40%	1309	933	1560	1032	746	731	701	491.9	סחר כולל (מיליוני \$)
+70%	669	393	840	320	202	207	275	236.3	עודף במאזן המסחרי (מיליוני \$)

SOURCES: http://www.cbs.gov.il/fr_trade/td2.htm, <http://www.desenvolvimento.gov.br/sitio/inicial/index.php>

היקף הסחר בין ישראל וברזיל הגיע בשנת 2008 לכמיליארד וחצי דולר, אך בשל השפעות המשבר הכלכלי וירידת מחירי הדשנים, צנח ב-40% בשנת 2009. עם זאת בשנת 2010 התהפכה שוב במגמה והסחר זינק ב-40% לכדי למעלה מ-1.3 מיליארד דולר.

היצוא הישראלי לברזיל עלה בשנת 2010 ב-49% ועמד על כמיליארד דולר, לעומת פחות מ-700 מיליון בשנת 2009. עיקר הגידול המרשים בייצוא הישראלי נרשם כתוצאה מהתאוששות מחירי הדשנים בעולם, המהווים את עיקר הייצוא הישראלי למדינה, אך גם בשאר קטגוריות הייצוא חלה עלייה של 50%-6%. גם הייבוא מברזיל רשם עלייה יפה ב-2010, אם כי מתונה הרבה יותר, כ-19%. בשלושת הרבעונים הראשונים של 2011 נרשמת יציבות בייצוא הישראלי ועליה מתונה של כ-20% ביבוא מברזיל. היקף הסחר ירשום קרוב לוודאי עלייה של כ-10% ב-2011.

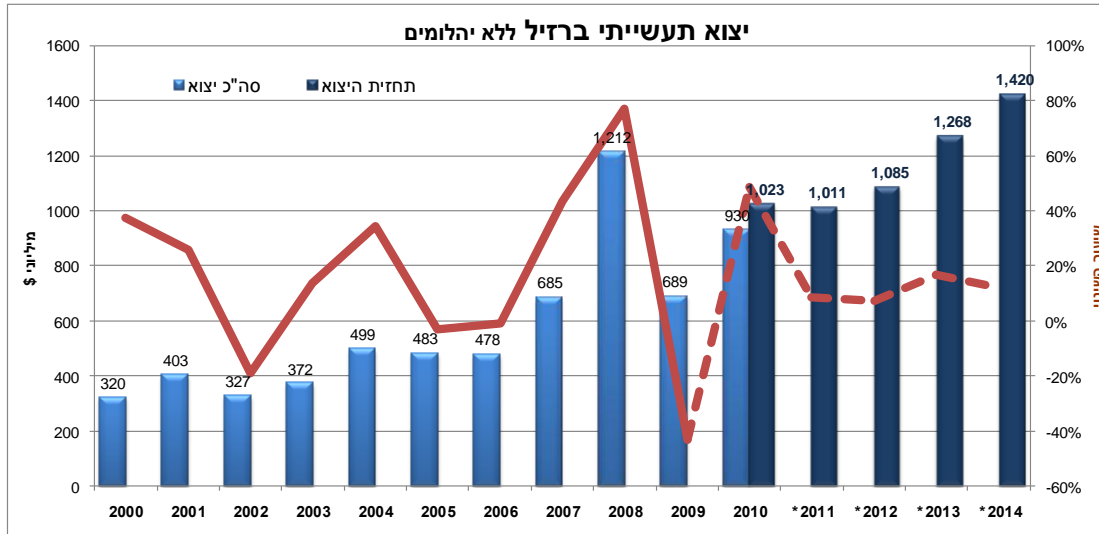
מבט בנתוני הסחר בין ישראל לברזיל בשנת 2010 מצביע על התרחבות חוסר האיזון המתמשך בסחר בין המדינות לטובת ישראל; בשנת 2010 נרשם עודף גדול בסחר של ישראל עם ברזיל בסך של 670 מיליון דולר לטובת ישראל, עלייה של 70% בעודף המסחרי. מאזן הסחר מול ברזיל אם כן, מדורג במקום ה-5 כעודף הגדול ביותר (אחרי ארה"ב, הונג קונג, הודו ומלזיה).

על פי מודל אמפירי שנבנה בקבוצת פארטו בניסיון לאמוד את הגורמים המשפיעים על הייצוא הישראלי, בוצעה תחזית ליצוא הישראלי למספר מדינות יעד עד שנת 2014. התרשים להלן מציד את היקף הייצוא בפועל (עד שנת 2010, כולל) ותחזית הייצוא (החל משנת 2011).

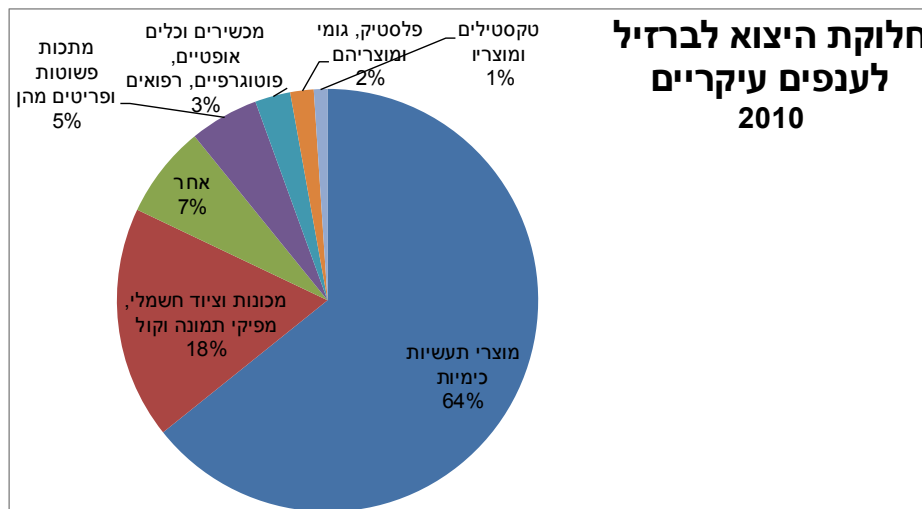
**ESTADO DE ISRAEL
MISSÃO ECONOMICA NO BRASIL**

**מדינת ישראל
הנספחות הכלכלית בברזיל**

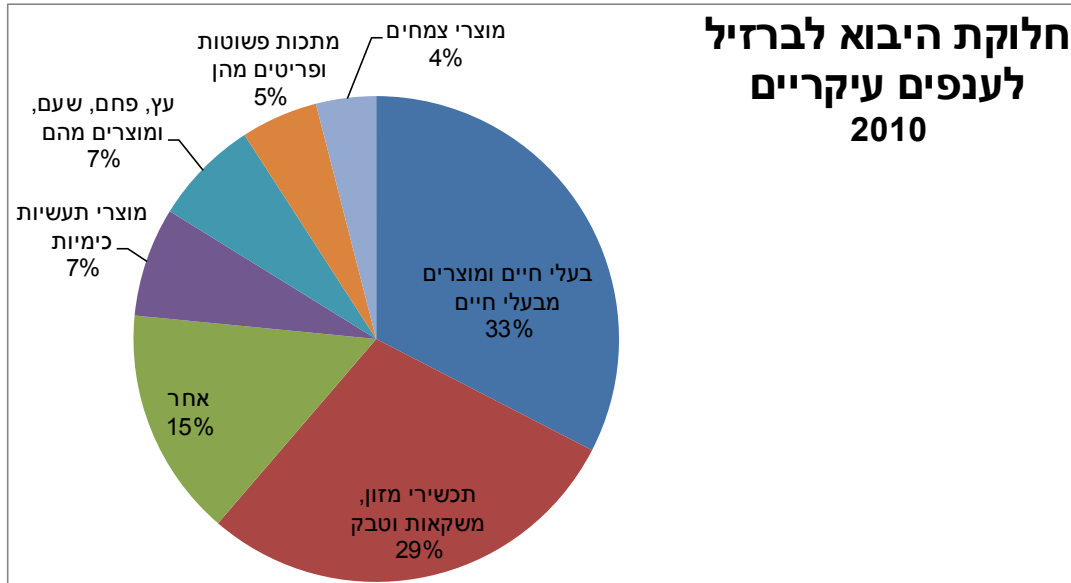
ניתן לראות כי על פי המודל, תחזית הצמיחה של היצוא הישראלי לברזיל חיובית מאד, והיצוא צפוי להגיע בשנת 2014 עד לכ- 1.4 מיליארד דולר בשנה. משמעות תחזית זו היא עליה במרכזיותה של ברזיל כיעד יצוא של ישראל – ממקום 12 היום למקום 7 בשנת 2014 (ביצוא התעשייתי ללא יהלומים).

ענפי היצוא העיקריים בסחר עם ברזיל:

ניתן לראות כי היצוא הישראלי לברזיל מתאפיין בריכוזיות רבה – ענף הכימיקלים מהווה כשני שלישים מסך היצוא. בשנת 2010 נרשמה עליה של 20% ביצוא בענף בהשוואה לשנת 2009, שהסתכם ב- 617 מיליון דולר.

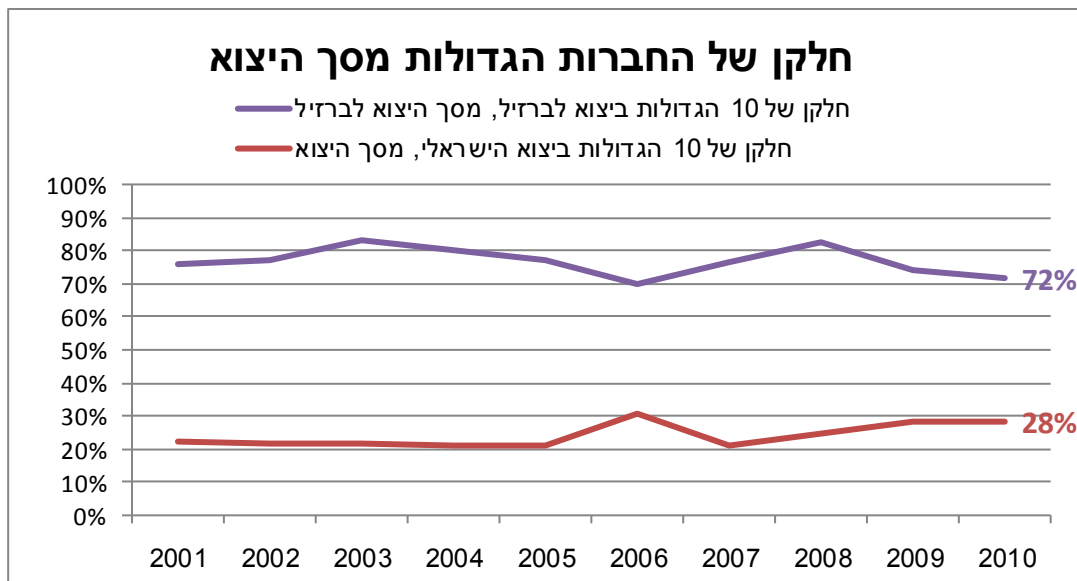
ענף המכונות והציוד החשמלי הינו השני בגודלו ביצוא הישראלי לברזיל. בשנת 2010 היווה הענף כ- 18% מסך היצוא, והיקף היצוא עלה ב- 58% בהשוואה לשנת 2009 והסתכם ב- 170 מיליון דולר. ברבעונים הראשון של השנה גדל יצוא הענף בשיעור 35% ביחס לתקופה מקבילה אשתקד.

ענף היבוא המרכזי של ישראל מברזיל הינו בעלי חיים ומוצרים מבעלי חיים, מהווה כשליש מסך היבוא. בשנת 2010 הענף גדל בשיעור של 30% לעומת שנת 2009, הסתכם ב- 84 מיליון דולר. הענף השני בגודלו הינו ענף מזון, משקאות וטבק. הענף בשנת 2010 גדל בשיעור של 33% בהשוואה לשנת 2009, הסתכם ב- 74 מיליון דולר.

ריכוזיות היצוא לברזיל

במהלך שנת 2010 ייצאו לברזיל 667 חברות ישראליות, המהוות בסה"כ כ- 5% מכלל החברות הישראליות שיצאו סחורות בשנת 2010. לצורך השוואה נציין כי קרוב ל- 50% מכלל החברות הישראליות המייצאות, ייצאו סחורות לארה"ב ב- 2010.

**ESTADO DE ISRAEL
MISSÃO ECONOMICA NO BRASIL**

**מדינת ישראל
הנספחות הכלכלית בברזיל**

כפי שניתן לראות בתרשים, המתאר את חלקן של היצואניות הגדולות לברזיל, מסך היצוא למדינה, הריכוזיות בקרב היצואניות הישראליות לברזיל גבוהה מאוד, גם לעומת בריכוזיות הכללית ביצוא הישראלי שנחשבת גבוהה. 10 החברות המובילות ביצוא לברזיל, ייצאו יחדיו בשנת 2010 כ- 72% מסך היצוא למדינה ואילו 50 המובילות (כאמור, מתוך 667) ייצאו כ- 91% מסך היצוא לברזיל. בהשוואה לריכוזיות בסה"כ היצוא הישראלי, 10 החברות המובילות ביצוא הישראלי בשנת 2010 ייצאו יחדיו כ- 28% מסך היצוא הישראלי – פלח קטן באופן משמעותי בהשוואה ליצוא לברזיל.

חברות המובילות ביצוא לברזיל בשנת 2010 (מבחינת היקף היצוא):

מס"ד	שם החברה	אחוז היצוא לברזיל מסך היצוא של החברה	חלקה של החברה בסך היצוא הישראלי לברזיל
1	מפעלי ים המלח בע"מ	20.8%	30.8%
2	רותם אמפרט נגב בע"מ	23.6%	15.9%
3	מכתשים מפעלים כימיים	12.3%	5.4%
4	אלביט מערכות בע"מ	11.2%	5.0%
5	אגן יצרני כימקלים	6.5%	3.5%
6	ישקר בע"מ	4.2%	3.3%
7	טבע תעשיות פרמצבטיות	0.4%	2.3%
8	גילת רשתות לוויין בע"מ	26.1%	2.0%
9	אינדיגו מערכות הדפסה	3.2%	1.9%
10	חיפה כימיקלים בע"מ	3.2%	1.7%
11	רפאל רשות לפיתוח אמצעי לחימה	2.8%	1.7%
12	נילית בע"מ	6.4%	1.3%
13	סיבקום התקנים	86.2%	1.2%
14	אי סי איי טלקום בע"מ	2.6%	1.1%
15	לוקסמבורג תעשיות בע"מ	35.0%	1.0%

הסכמים בילטראליים ברזיל – ישראל

ישראל הינה, כאמור, המדינה הראשונה והיחידה לעת עתה, עימה חתם גוש המרקוסול (וברזיל במרכזו) הסכם סחר חופשי. ההסכם נחתם בדצמבר 2007, במונטוידאו, אורוגוואי, ונכנס לתוקף מול ברזיל באפריל 2010. בשלב זה, הוסרו המכסים מיידית על כ-40% מן המוצרים. על שאר המוצרים תוסרנה חומות המכס באופן הדרגתי, עד לביטולן המוחלט בעוד 9 שנים לכל היותר. הסכם הסחר החופשי מעניק יתרון תחרותי לתעשייה הישראלית בברזיל, אשר נטל המס בה כבד במיוחד, ועשוי לשנות מהותית את מאפייני הסחר בין המדינות.

מלבד הסכם זה נחתמו לאורך השנים גם ההסכמים הבאים:

- הסכם לשתי"פ מסחרי - כלכלי שנחתם ב 1956 נה
- הסכם לשתי"פ טכני - מדעי שנחתם ב 1962
- מזכר הבנה לקידום שתי"פ כלכלי - נחתם בדצמבר 1984 בין נציגי משרד התמ"ס הישראלי ונציגי האוצר הברזילאי. מטרתו, לקדם שתי"פ וקשרים כלכליים בילטראליים.
- מזכר הבנה בין מכון היצוא למדינת ברזיליה - נחתם ב 1992. מטרתו - חילופי מידע בנושאים טכנולוגיים, מסחריים ושתי"פ תעשייתיים. הוסכם גם על החלפת מידע על אפשרויות להשקעות ומיזמים משותפים.
- הסכמים לשתי"פ שמטרתם לפתח מיזמים משותפים ולהעביר מידע על הזדמנויות עסקיות קיימים בין התאחדות התעשיינים של ישראל והתאחדויות התעשייה של המדינות ריו גרנדה דו סול, נחתם ב- 1992, סאו פאולו (FIESP), נחתם בשנת 2005, ריו דה ז'אנרו (FIRJAN), נחתם בשנת 2005.
- הסכם לשתי"פ בין מכון היצוא הישראלי ו- APEX (מכון היצוא וקידום השקעות של ברזיל) – נחתם בשנת 2005.
- מזכר הבנה בין איגוד בתי התוכנה הברזילאים לאיגוד בתי התוכנה הישראליים - נחתם באוקטובר 1996. מטרתו, קידום שתי"פ והעברת מידע בין שני הארגונים.
- אמנה למניעת כפל מס – נחתמה בדצמבר 2002 ואושררה במהלך 2003 על ידי ממשלת ישראל, אושררה על ידי ברזיל ב-2005, ונכנסה לתוקף בראשית 2006.
- הסכם לשתי"פ במו"פ תעשייתי נחתם בין ישראל וברזיל בפברואר 2007. קול קורא ראשון פורסם במאי 2010.
- הסכם לשתי"פ בחקלאות - נחתם בדצמבר 2007. אושרר ב-2010.
- הסכם לשתי"פ מכסי – נכנס לתוקף ב-2010, ומטרתו לעודד שתי"פ בין רשויות המכס של 2 המדינות.

תחזית להסכמים עתידיים

הסכם להכרה הדדית בין מכוני התקנים הרשמיים בין המדינות - מכון התקנים הישראלי והמכון לבדיקות איכות והסמכה ל- ISO 9000 (INMETRO), לבחינת הסכם להכרה הדדית בתקנים ובבדיקות איכות.

מגבלות בשיווק בברזיל

- יצוא מתחרה - היצוא המתחרה ביצוא הישראלי הוא בעיקר מארה"ב, קנדה, יפן, קוריאה, גרמניה, צרפת, אנגליה בתחומי התקשורת, ציוד רפואי, פרמצבטיקה וכימיה. לארצות אלו חברות רב לאומיות המייצרות ומשווקות בברזיל ומייצאות למרקוסול מזה זמן רב.
- מרחק גדול בתובלה ימית ואווירית בין ישראל וברזיל ותעריפי הובלה גבוהים יחסית.
- התובלה בפנים המדינה בעייתית מבחינת אמינות ומהירות עקב תשתית רעועה של כבישים ונמלים.
- יוקר המחיייה מקשה מאד על תנועת אנשי מכירות. טיסות, שכירת משרדים ושירותים שונים, בעיקר בסאו פאולו, הם ברמת מחירים היקרה ביותר ביבשת ואף בקנה מידה עולמי.
- קשיים בהבנת השוני בתרבות העסקים המקומית.
- מגבלת שפה - עדיין, כמעט ולא ניתן לחדור לשוק או להגדיל מכירות בברזיל, ללא ידיעת השפה הפורטוגזית.
- חוקי עבודה מחמירים ונוקשים לטובת העובד.
- שחיתות ושוחד (אם כי בהיקפים קטנים מבעבר), הפרות תכופות של פטנטים, זכויות יוצרים ועוד.
- העדפה של תוצרת מקומית במכרזים ממשלתיים.
- נושא השיווק מסובך ומורכב בברזיל עקב גודל המדינה, היעדר אחידות בחקיקה המסחרית בין המדינות השונות בתוך ברזיל, הבדלי מנטליות ועוד. לחברות המעוניינות למכור לשוק הברזילאי מומלץ לעשות זאת באמצעות סוכן/מפיץ מקומי.
- יש להיזהר במתן בלעדיות לטווח ארוך לשיווק בברזיל (מומלץ לתת לתקופת ניסיון). יחד עם זאת יש להימנע מלמנות מספר רב של נציגים היוצרים בלבול אצל הלקוחות, ורצוי לחבור לחברה מספיק גדולה שמסוגלת להפיץ במספר מדינות (בתוך ברזיל). רצוי להתייעץ עם משרדי ייעוץ של רואי חשבון ועורכי דין בינלאומיים בברזיל שלהם בדרך כלל גם נציגות בישראל, לפני חתימה על חוזה התקשרות להפצה או לאספקה גם משום כדאיות בתכנון המיסוי (בישראל וברזיל במקביל).
- יחד עם זאת, ניתן לראות שיפור מתמשך בכל הבעיות לעיל עקב החשיפה המהירה ליבוא, שינויים מבניים בתעשייה המקומית, התפתחות הסכמי האס"ח, הפרטה מקיפה, שיפור והשקעות בתשתית ושינויים בחקיקה.

הזדמנויות עסקיות

שדות התעופה בקריסה - ברזיל מחפשת פתרונות מהירים ויעילים. כל טכנולוגיה / פתרון יצירתי שיאפשרו הגברת היעילות בהיבטים של בטחון, מערכות בקרה ושליטה, מערכות מידע, מגדל פיקוח, תשתיות וכו'. הבעייה, בהא הידיעה, שמטרידה את הברזילאים לקראת אירוח אירועי הספורט הגדולים. הנשיאה החדשה אף הקימה משרד ממשלתי מיוחד שייקרא המשרד לנמלי תעופה וים, ובראשו עומד מי שהיה נגיד הבנק המרכזי בממשל לולה.

השבת הבטחון האישי והמלחמה בפשע עולמי דרגה - ריו מכריזה מלחמה. המהומות התכופות בריו הן רק עוד שלב (מוצלח למדי) של החלטה עקרונית של הממשל המדינתי והפדרלי למגר את כנופיות הסמים אשר שלטו בחלקים גדולים של ריו דה ז'ניירו ב-20 השנים האחרונות ודרדרו את העיר אל סף תהום. מדובר במאבק ארוך שיימשך עוד זמן רב, והצלחה שלו תרתום למשימה גם ערים אחרות ובראשן סאו פאולו. טכנולוגיות HLS, ייעוץ בטחוני ופתרונות מוכחים, אשר יאפשרו למשטרה ולצבא לסיים את העימותים במהירות ובמינימום אבידות, בד בבד עם החזרת הבטחון האישי לתושבים, ימצאו בברזיל שוק שגדל במהירות. עבור הברזילאים, "רצועת עזה כבר כאן", כפי שניסח אחד העיתונים במדינה.

נשיאה חדשה - סדר עדיפויות מעודכן. דילמה רוסף, הנשיאה הנבחרת של ברזיל הגדירה בראיונות עיתונאיים את סדר העדיפויות החדש של ממשלתה, ומלבד הבטחון האישי, שמה בראשו שלא במפתיע, את תחום הבריאות, אשר היווה את אחד הנושאים החשובים במערכת הבחירות האחרונה. הכוונה היא לשדרג את מערכת הבריאות הציבורית (SUS), שנסמכת היום על ציוד מיושן, תורים ארוכים ומתקנים אשר אינם מצליחים לספק כראוי את צרכי האוכלוסייה. מאחר ולברזיל אין תעשיית ציוד רפואי מפותחת, מדובר בהזדמנות יוצאת דופן עבור כל חברה ישראלית בתחום. מי שישכיל היום למצוא שותף מקומי ולעבור את תהליכי הרישוי הברזילאיים (ANVISA), יפתח בפניו אופק בלתי נדלה של אפשרויות. גם בתחום התרופות הגנריות מחפשת ברזיל שותפויות, טכנולוגיות וידע.

הנפט כבר פה - נשאר רק להגיע אליו. ברזיל מצאה בשנים האחרונות עתודות נפט אשר יהפכו אותה לאחת מספקיות הנפט הגדולות בעולם. עם זאת, קבור הנפט בשכבה עמוקה מאד של קרקעית הים (עד 7 ק"מ עומק) ומתחת ל-2 ק"מ של שכבת מלח, שנקראת לפיכך שכבת ה-Pre-Salt. מיצוי הנפט אלו דורש טכנולוגיות חדשניות של קידוח, שאיבה, והעברה לפני הים, כמו גם מתקנים ומוצרים עמידים בלחצים הכבדים השוררים בתחתית האוקיינוס. חברות ישראליות אשר פיתחו או מפתחות טכנולוגיות רלוונטיות יתקבלו כאן בברכה ע"י חברת הנפט הלאומית, פטרובראס, הן בהיבט של מוצרים קיימים והן בהיבט של שת"פ במחקר ופיתוח. מדובר בפרוייקט התשתיות הגדול ביותר בברזיל אי פעם, אשר מעריכים את עלותו בלא פחות מ-600 מיליארד דולר (!) ואשר ממשלת ברזיל שמה בראש סדר העדיפויות שלה.

אספקת מים לכלל האוכלוסייה וטיהור שפכים. למרות היותה של ברזיל מחזיקת עתודות המים המתוקים הגדולה בעולם (14% מן המים המתוקים בעולם נמצאים בשטחה), לא הצליחה עד כה המדינה לאפשר אספקת מים סדירה לכלל תושביה. זאת בשל תשתיות לקויות, תכנון בעייתי וציוד מיושן. אחוז אובדן המים (בצנרת העירונית) הוא

**ESTADO DE ISRAEL
MISSÃO ECONOMICA NO BRASIL**

**מדינת ישראל
הנספחות הכלכלית בברזיל**

מהגבוהים בעולם, בעוד שאחוז השפכים המטוהרים נמוך מאד. הממשלה הפדרלית, וממשלות המדינות השונות בברזיל, בעיקר באזור הצפון וצפון-מזרח, משקיעות וישקיעו משאבים רבים בפתרון הבעייה, ולחברה ישראלית העוסקת בשימוש חוזר במים, בטיהור מים, בטיהור שפכים, במניעת אובדן מים ובתחומים קשורים נוספים, ישנן לא מעט הזדמנויות במדינת הענק הזו.

שת"פ במו"פ תעשייתי - הממשלות מבקשות להשקיע. ברזיל וישראל חתמו ב-2007 על הסכם לשת"פ במו"פ תעשייתי, וב-2010 התפרסם הקול הקורא הראשון המעודד חברות ישראליות וברזילאיות לשתף פעולה במחקר ופיתוח תעשייתי, ולקבל תקציבים ממשלתיים מן המדען הראשי וממשלת ברזיל. פרויקט הפיתוח יכול להיות בכל סקטור ובדגש על סקטורים כמו מדעי החיים, תקשורת, אנרגיה ועוד. ב-2011 יפורסם קול קורא נוסף, גדול יותר, אשר יאפשר לעוד חברות משתי המדינות לחבור יחד במטרה לפתח מוצר / שירות / טכנולוגיה חדשים ולהנות מתקציבי מו"פ.

תערוכות מומלצות

להלן רשימת התערוכות המומלצות בתחומי היעד השונים (שרובן מתקיימות בסאו פאולו ובריו):

TELEXPO, FUTURECOM	תקשורת
FRUTAL, AGRISHOW	חקלאות
INTERDEFESA, MILIPOL, EXPOSEG, LAAD	אבטחה
HOSPITALAR	ציוד רפואי
COMDEX	תקשוב
VIVLATINA, COSMETICA	גידול בע"ח
BRICOLAGEM	DIY
OPTICA	אופטיקה
NANOTECH	ננוטכנולוגיה

ענפים בולטים בפעילות הנספחות הכלכלית בברזיל

להלן סקירה של הענפים אשר זוהו כבעלי פוטנציאל גבוה על ידי הנספחות הכלכלית של ישראל בברזיל, אשר בהם קיימת פעילות מיוחדת לאורך השנה, ותחומים נוספים בהם פועלת הנספחות באופן שוטף. פעילויות הנציגות המקומית נעשות תוך שיתוף פעולה עם גורמים מקומיים שונים כגון, גורמי ממשל פדראלי ומקומי, התאחדויות תעשיינים של ברזיל ושל המדינות השונות, לשכות מסחר מקומיות, חברות מקומיות, יחד עם שותפים מישראל, מכון היצוא, התאחדות התעשיינים, מתימו"פ, ועוד.

מוצרים ושירותים בתחום התקשורת (טלקומוניקציה)

למרות קיומם של מכשולים טכניים וכלכליים ליצירת תחרות חופשית לחלוטין בשוק הטלקומוניקציה בברזיל, שוק זה תחרותי יותר מאשר היה בעבר ואף יעשה תחרותי יותר בעתיד. הטכנולוגיה הישראלית משתלבת עם הפיתוח הטכנולוגי המואץ, הרפורמות, תהליכי ההפרטה והדה רגולציה המתרחשים בברזיל בתחום זה בשנים האחרונות. נכון להיום קיים ביקוש אדיר לשירותי טלקומוניקציה בברזיל, מאחר שהקיימים לא מצליחים לענות על דרישות וצרכי הציבור.

שינויים אלו בשוק התקשורת הברזילאי יצרו ביקושים גבוהים למוצרי ושירותי תקשורת עליהם יכולות חברות ישראליות לענות.

אגרו טכנולוגיה

ברזיל היא קודם כל מדינה חקלאית שאמנם ידועה כמגדלת עדרים לבשר ובגידולי הסויה שלה, אולם קיימים בברזיל ענפי חקלאות נוספים מפותחים ביותר, ביניהם חלב ומוצריו, תרכיזי שתייה (בעיקר מיץ תפוזים), עופות ועוד. בנוסף קיימת בסקטור זה שאיפה מתמדת לשיפור והתייעלות, דבר היוצר ביקוש רב לטכנולוגיות מתקדמות אותן יכולות להציע חברות ישראליות.

ציוד וטכנולוגיות לבטיחות ואבטחה

ברזיל כולה, אך בעיקר מדינות מסוימות בה כריו וסאו פאולו, סובלת מבעיות קשות של אלימות, פשיעה וסמים איתן מנסים להתמודד הממשלים המקומיים וכן חברות ואנשים פרטיים. כמו כן, נאלץ הממשל המרכזי להגן על גבולות ברזיל מפני חדירת סמים וגורמים פליליים מכמה משכנותיה.

המצב הפלילי הקשה יצר עלייה משמעותית בביקוש למוצרי מיגון ואבטחה הן בשוק הפרטי והן בשוק הציבורי. אמנם מרבית אמצעי ההגנה שפותחו בישראל נועדו לשמש להגנה מפני טרור, אולם אמצעים אלו מתאימים מאד גם להגנה מפני הפשיעה הקשה בברזיל.

ציוד רפואי

ברזיל קיימת מערכת רפואה פרטית מפותחת ומתקדמת. מתוך כלל בתי החולים בברזיל, כ- 3,500 הם מוסדות פרטיים, כשאלו מרבים להתעדכן בחידושים הטכנולוגיים האחרונים בתחום הציוד הרפואי. גם כאן יכולות

להשתלב יפה חברות ישראליות המפתחות טכנולוגיות ומוצרים חדשים. לאחרונה ניכרת התעניינות רבה מאד ביצירת שיתופי פעולה מסוגים שונים בין מוסדות רפואיים, יצרנים ברזילאיים בתחום זה, ובין חברות ישראליות העוסקות במחקר ופיתוח בתחום הרפואי.

איכות הסביבה

בברזיל קיים פער ניכר בין רמת הטכנולוגיות הנמצאות בשימוש על ידי המפעלים והרשויות והעשויות לסייע לשמירה על הסביבה ובין דרישות החוק הברזילאי בתחום זה. הפיתוחים החדשניים בישראל בתחום זה כמו מחזור פסולת, טיפול במי שופכין ועוד, הם בעלי פוטנציאל גבוה לשימוש על ידי רשויות מקומיות וחברות פרטיות.

מכרזים ופרויקטים

בברזיל מתפרסמים באופן שוטף מכרזים על פרויקטים המנוהלים על ידי הרשויות השונות, מהרמה הפדראלית דרך רמת המדינה ועד רמת הרשות המקומית. הפרויקטים מתקיימים בסקטורים שונים ומגוונים, וביניהם גם כאלו בהם לחברות וטכנולוגיות ישראליות יתרון יחסי.

קידום השקעות ושיתוף פעולה תעשייתי וטכנולוגי (מו"פ)

בברזיל קיימים מוסדות פיננסיים משמעותיים, בנקים להשקעות, חברות הון סיכון, חברות היי טק (בעיקר תקשורת ותוכנה) ותעשיות ענק כתעשיית הרכב והתעשייה האווירית. כמו כן, בברזיל קיימים מספר מוסדות טכנולוגיים המעוניינים מאד בקשר עם גורמים מקבילים בארץ. בנוסף, ישנה בברזיל קהילה יהודית גדולה מאד ובה אנשי עסקים מובילים בכלכלה המקומית ואף העולמית. כל אלו מהווים פוטנציאל לגיוס השקעות ושת"פ בין גורמים מקומיים וישראל.

הסברה כלכלית

הסברה כלכלית הינה תחום חשוב ביותר בעבודת המשד הכלכלי בברזיל. ההסברה הכלכלית נעשית באופן מתמיד ושוטף לשם שמירה על מעמדנו בקרב הקהילה העסקית המקומית. המטרות המרכזיות בהסברה הן העמקת המודעות בקהילה העסקית, הפיננסית ובמשל הפדראלי והמקומי להתפתחויות חיוביות בכלכלה הישראלית. העברת ידיעות חיוביות על כלכלת ישראל לקהל יעד רלוונטי, פיתוח ערוצי תקשורת בין משרדי הממשלה לקהילה העסקית, באופן ישיר ובאמצעות כלי התקשורת ועוד. בברזיל מגוון רחב של אמצעי תקשורת מפותחים, הן ברמת המדינה והן ברמה המקומית מולם נעשית ותעשה פעילות לקידום הסברה כלכלית ויצירת תדמית חיובית לתעשייה הישראלית.

**ESTADO DE ISRAEL
MISSÃO ECONOMICA NO BRASIL**

**מדינת ישראל
הנספחות הכלכלית בברזיל**

מידע נוסף

- אתר לשכת המסחר ברזיל – ישראל בסאו פאולו <http://www.cambici.org.br> •
- אתר משרד הפיתוח, תעשייה וסחר חוץ של ברזיל www.desenvolvimento.gov.br •
- אתר הלשכה לסטטיסטיקה <http://www.ibge.gov.br> •
- אתר משרד האוצר <http://www.fazenda.gov.br> •
- אתר משרד החוץ <http://www.mre.gov.br> •
- אתר הבנק הממשלתי לפיתוח כלכלי וחברתי <http://www.bndes.gov.br> •

Roy Nir Consul for Economic Affairs

Missão Economica de Israel no Brasil
Av. Brig. Faria Lima 1713
São-Paulo, SP 01452-001, Brazil

Tel: 55-11-3032-3511 Fax: 55-11-3032-9233
E-mail: saopaulo@israeltrade.gov.il
Web site: www.israeltrade.gov.il/brazil